

Miljö- och Energidepartementet

m.registrator@regeringskansliet.se
m.remisser-energi@regeringskansliet.se

Vattenfall AB
Evenemangsgatan 13
16979 Solna
Sverige

Datum:
2017-04-20

Kontakt: Cecilia Hellner
Email: cecilia.hellner@vattenfall.com

Telefon: +46705437158

Vattenfalls Remissvar "Åtgärder för ökad efterfrågefleksibilitet i det svenska elsystemet"

Vattenfall välkomnar regeringens uppdrag till Energimarknadsinspektionen att utreda vilka förutsättningar och hinder det finns för olika kunder att öka den samhällsekonomiska effektiviteten på elmarknaden genom ökad efterfrågefleksibilitet. Det svenska elsystemet kommer att ha behov av flera olika flexibilitetsresurser för att hantera de framtida utmaningarna och efterfrågefleksibilitet är en del av lösningen på dessa utmaningar.

Med vänlig hälsning

Cecilia Hellner
Head of Public and Regulatory Affairs Nordic
Communications
Vattenfall AB

GENERELLA SYNPUNKTER I SAMMANFATTNING

- Efterfrågefleksibilitet kan bidra till ett framtida robust och kostnadseffektivt elsystem, flyttning av elanvändning till en annan tidpunkt såväl som minskad respektive ökad elanvändning bidrar till ökad effektivitet. Det framtida behovet av efterfrågefleksibilitet är dock svårbedömt och beroende av utvecklingen inom andra områden med flexibla resurser.
- De samhällsekonomiska nyttorna av ökad efterfrågefleksibilitet återfinns i två dimensioner, dels på systemnivå i balansen mellan utbud och efterfrågan på el och dels på lokal och regional nivå i ett effektivare utnyttjande av överföringssystemet för el. Vattenfall anser att skillnaden mellan dessa dimensioner, samt hur de förhåller sig till varandra, bör belysas ytterligare.
- Kunderna, som förväntas bidra med efterfrågefleksibilitet på frivillig basis, behöver information och tydliga prissignaler för att kunna fatta beslut om efterfrågefleksibilitet. Smart teknik behöver utvecklas så att det blir enkelt för kunderna att bidra med sin flexibilitet, aktörernas kunderbjudanden ska vara tydliga och enkla att förstå.
- Den tekniska potentialen för efterfrågefleksibilitet återfinns huvudsakligen inom elintensiv industri och hos hushåll i villa med elvärme. Tillgängligheten är större inom företagssegmentet och den elintensiva industrin, intresset från hushållskunder att delta bedöms som lågt. Timmätning och dygnsvis timavräkning för alla kunder är en viktig förutsättning för efterfrågefleksibilitet i hushållssegmentet, kostnaden för denna åtgärd kan dock ha underskattats i utredningen.
- Roller, ansvar och gränssnitt för och mellan aktörerna (elhandlare, elnätsföretag, aggregatorer, energitjänsteföretag med flera) måste tydliggöras och fastställas. Balansansvaret vid efterfrågefleksibilitet behöver utredas i detalj, det kan inte finnas flera balansansvariga på samma uttagspunkt. Vattenfall förutsätter att alla nya aktörer, som t ex aggregatorer, underställs samma villkor och regelverk som gäller för befintliga aktörer.
- Vattenfall förordar att energitjänsten efterfrågefleksibilitet hanteras på en öppen marknad och i konkurrens. Därmed skapas förutsättningar för rätt dimensionerade flexibilitetsåtgärder.
- Effekteffektivisering (eller effektoptimering) är särskilt viktig för att möta de framtida utmaningarna i det svenska elsystemet. Nya installationer, t ex i samband med elektrifieringen av transportsektorn, bör redan från början ha smarta lösningar i syfte att undvika höga kostnadsdrivande effekttoppar.

SPECIFIKA SYNPUNKTER INOM VALDA OMRÅDEN

Vattenfalls synpunkter på åtgärder inom kundområdet

Vattenfall håller med Ei om att efterfrågefleksibilitet är ett av flera möjliga verktyg för att säkra balansen och stabiliteten i det framtida elsystemet. Vi håller också med om att det finns hinder som gör att potentialen för efterfrågefleksibilitet inte utnyttjas fullt ut idag. Vi ser dock en risk i att i en tid med snabb teknisk och kommersiell utveckling, av bland annat lagringsteknik, fokusera allt för ensidigt på just efterfrågefleksibilitet. Utvecklingen kan göra efterfrågefleksibilitet relativt sett mindre konkurrenskraftig bland annat beroende på att det kräver ett större engagemang från kunderna än vad exempelvis energilagring och flexibel produktion gör.

Det finns två aspekter som gör att det inte är troligt att på kort och medellång sikt uppnå en hög täckning av privatkunder som på frivilliga basis styr sin värmelast.

- Låga elpriser, och förhållandevis låg prisvolatilitet, gör att kundernas ekonomiska incitament för att flytta sin last inte blir tillräckligt stor
- El är en lågintresseprodukt, en nytthet som ska fungera, och kundernas rationalitet att aktivt engagera sig för åtgärder som ger begränsade besparingar och i värsta fall minskad bekvämlighet är liten

Vattenfall bedömer att elpriset troligen kommer vara lågt en tid framöver, däremot kommer sannolikt prisvolatiliteten att öka med mer intermittent kraft i systemet. Men även i de framtidsscenarier Energimarknadsinspektionen använder i sin rapport är det troligt att prisvolatiliteten framöver fortfarande är så pass låg (bland annat beroende på mer internationella förbindelser, energieffektivisering och reglerresurser) att det ekonomiska incitamentet för laststyrning hos hushåll fortfarande är litet.

Om privatkunders efterfrågefleksibilitet ska styras genom prissignaler måste det helt enkelt finnas tillräckliga ekonomiska incitament för en privatkund. Det måste också finnas automatiserade lösningar för privatkundsmarknaden. Vattenfall anser att den efterfrågefleksibilitet som avsevärt skulle kunna bidra till samhällsnyttan återfinns inom företagssegmentet och inom den energiintensiva industrin.

Det rationella för kunderna är att styra sin förbrukning baserat på kundens totala elkostnad, dvs elhandel, elnät och skatter. Att i situationer där elhandelspris och elnätspris drar åt olika håll, då styrning inte ger någon nettobesparing för kunden, begära att kunder enbart ska styra på viss andel av kostnaden är inte kundorienterat. Kunderna måste ha en möjlighet att förhålla sig till den sammanlagade prisstyrningen som elhandel, nättariff och skatter ger upphov till.

Det är det självfallet bra om olika aktörer lätt kan få tillgång till uppgifter om kundernas potentiella efterfrågefleksibilitet. Själva potentialen kan sägas vara en del av elmarknaden och har därmed också en koppling till elmarknadshubbens uppgifter, särskilt med hänsyn till att nya aktörer, t ex energitjänsteföretag, ska kunna tillgodogöra sig denna information. Problemet synes

mer ligga i hur denna potential ska definieras, vem som ska räkna fram den och hur den i så fall ska rapporteras in till elmarknadshubben.

Vattenfalls synpunkter på åtgärder inom elhandelsområdet

Vattenfall stödjer alla de grundprinciper som anges för åtgärderna inom elmarknadsområdet. Principerna är enligt vår bedömning avgörande förutsättningar för att slutkundens sammanlagda nytta av förslagen ska bli så stor som möjligt. Generella undantag eller kompromisser för exempelvis balansansvar måste undvikas eftersom det är först när alla aktörer på marknaden ges samma förutsättningar och underställs samma krav som marknaden kan fungera till sin fulla potential och leverera de lägsta systemkostnaderna. En kostnad som ytterst alltid finansieras av elkunderna.

Övergripande fokus för alla former av åtgärder måste vara att undanröja alla institutionella hinder som kan förmodas begränsa framväxten av efterfrågans deltagande på marknaderna. När kundmedvetenheten och affärsnyttan ökar kommer marknadens aktörer att ta fram de kunderbjudanden som efterfrågas.

Vattenfall stödjer vidare förslaget att ge Svenska kraftnät ett uppdrag att utreda hur förutsättningar för automatiska reserver på förbrukningssidan kan främjas.

Aggregering av flera mindre konsumenter är en nyckel för att hantera utspridda resurser med bibehållen effektivitet. Det är emellertid avgörande att detta genomförs utan att förlora effektiviteten i regelverket för balansansvar.

Vattenfall noterar att Europeiska Kommissionens förslag på ny elmarknadslagstiftning och i viss mån även Energimarknadsinspektionens rapport ger motstridiga signaler om vilka krav på balansansvar som ska gälla för så kallad oberoende tredjepartsaggregering. Samtidigt som det påpekas att aktörer som orsakar kostnader för systemet också ska betala för dessa kostnader så påtalas rätten för alla aktörer att träda in på marknaden utan samtycke från andra aktörer.

Vattenfall bedömer att aggregering av efterfrågan kommer att vara ett relevant och viktigt bidrag i den elmarknad som nu växer fram. För att kunna skapa den maximala kundnyttan bör det dock ske helt inom ramen för det befintliga balansansvaret.

Ett genomförande utanför ett sammanhållet balansansvar kommer att öka riskerna och verka kostnadsdrivande för balansansvariga. Det finns därmed en betydande risk att ett alltför ensidigt fokus på att aktivera dessa nya volymer på kort sikt slår tillbaka i form av att balansansvariga tvingas ta ut högre avgifter för balansansvaret. Detta skulle oundvikligen drabba slutkunden av el i form av högre kostnader.

Beskrivningen av att en aggregator enbart skulle ha en eller ett fåtal balansansvariga att välja mellan för samarbete upplevs svepande och inte tillräckligt underbyggd. Balansansvaret är en tydligt konkurrensutsatt verksamhet där nya aktörer har fritt tillträde till marknaden. Det är också

viktigt att hålla i åtanke att marknaden för aggregering ännu är i sin linda. Fortfarande råder en rad såväl regulatoriska, tekniska och affärsmässiga oklarheter som när de väl är utredda och avgjorda kommer att möjliggöra en ökad aktivitet från samtliga involverade aktörer.

Vattenfalls synpunkter på åtgärder inom elnätsområdet

Vattenfall anser att Ei:s grundprincip om att tariffer ska utformas av elnätsföretagen och inte av tillsynsmyndigheten ska gälla även fortsättningsvis. Vi instämmer dock i att vissa ytterligare riktlinjer kan vara nödvändiga.

Vattenfall välkomnar förslaget att kartlägga och utvärdera elnätsbolagens nuvarande tariffutformning. De olika nätägarnas tariffutformning behöver även kartläggas inför införandet av den s k tjänstehubben då även den måste kunna hantera olika tariffutformningar. Vattenfall välkomnar även förslaget om ökade krav på information om tariffer men anser att Ei tydligare bör redogöra för vad informationskravet faktiskt innebär för elnätsbolagen. Vattenfall ser vidare positivt på Ei:s förslag att tillåta införande av tariffer för begränsade kundgrupper under en begränsad tid, då det syftar till att möjliggöra pilotprojekt eller stegvis införande av nya tariffer.

Nya krav på nättariffer bör omfatta alla elnätsföretag och därmed alla punkter med kunder samt alla gränspunkter mellan elnätsföretag. Med enhetliga krav på stamnät, regionnät och lokalnät minskar de ekonomiska riskerna för alla elnätsbolag vilket borde snabba på införandet av nya nättariffer. Om däremot kraven enbart avser lokalnäten hamnar regionnäten mitt emellan lokalnäten (med krav) och stamnätet (utan krav). Det kan då medföra en för stor ekonomisk risk för regionnäten att genomföra önskvärd efterfrågeflexibilitet.

Vattenfall anser att den framtida tariffutformningen bör vara en tredelad tariff med en fast avgift och två rörliga avgifter, en för utnyttjad effekt och en för uttagen energi. En sådan tariff ger den flexibilitet som är nödvändig då det framtida svenska elsystemet kan utvecklas i olika riktningar. Den uppfyller även ellagens krav på ett effektivt utnyttjande av elnätet samt effektiv elproduktion och elanvändning. En tariff som bättre speglar kostnaderna i nätet och stimulerar efterfrågeflexibilitet.

De tre avgifterna har sina fördelar. En fast avgift som täcker kostnader för ett spänningssatt nät kan vara kostnadsriktig för säsongsanvändare. En avgift för utnyttjad effekt ger incitament för lastutjämning och ett effektivare utnyttjande av nätet. En avgift för uttagen energi ger incitament för energieffektivisering.

Vattenfall håller med Ei om att en tidsdifferentierad överföringsavgift är ett effektivt sätt att skapa incitament för efterfrågeflexibilitet. Vattenfall vill dock påtala att det kan finnas vissa risker med tidsdifferentierad prissättning, t ex om en tidstariff görs mer attraktiv genom att höglasstiden kortas ner kan det istället bli risk för att effektopparna hamnar under låglasstid. Dessutom ökar risken att det blir stora effektsprång vid skiften mellan höglasstid och låglasstid. Ur ett

kostnadsriktighetsperspektiv kan en tariff med en tidsdifferentierad överföringsavgift bli mer korrekt då den kompletteras med en effektkomponent.

På samma sätt som produktion gör nätnytta i belastningstäta nät, kan uttag göra nätnytta i produktionstäta nät. Om ersättning för sådan nätnytta införs i ellagen bör reglerna för sådan ersättning harmoniera med motsvarande regler för ersättning till produktion.

Ersättningar till produktion förekommer redan i stor omfattning, vilket gör att ersättningarna rent praktiskt inte längre kan beräknas individuellt så som följer av att kraven på ersättningar ligger i ellagens tredje kapitel och därav följande rättslig tillämpning. Man kan förutse att ersättningar till såväl produktion som till uttagspunkter kan bli mycket vanligare i det framtida energilandskapet.

Vattenfall vill i sammanhanget framhålla att det är av stor vikt att ellagens paragraf om ersättningar ändras och flyttas till ellagens fjärde kapitel och där jämföras med hur övriga tariffenliga avgifter skall beräknas, dvs generella medelvärdesbildade ersättningar för nätnytta utan avståndsberoende eller individuella inslag.

Förslaget om att alla mätpunkter ska ha timmätning och dygnsvis timavräkning lär precis som Ei skriver väsentligt öka kostnaderna för insamling, avräkning och rapportering. Enligt rapporten uppgår den rörliga merkostnaden till ca 115 kr/år, vilket Vattenfall anser är i underkant. I dagens mätavtal så kostar en månadsvis schablonavräknad mätpunkt (med insamling av timvärden för presentation på webben) 60-70 kr/år. Motsvarande kostnad för en dygnsavräknad mätpunkt är 300-360 kr/år. Vattenfall anser därför att kostnaden för denna åtgärd blir högre än den som anges i rapporten.

Vattenfalls synpunkter på åtgärder inom skatter och stödssystem

När det gäller området skatter så föreslår Ei inte något annat än att man bör utreda energiskattens utformning vidare. Det finns alltså inte något konkret förslag att ta ställning till. Utgångspunkten verkar dock vara att man vill göra om energiskatten från en volymbaserad skatt (öre/kWh) till en värdebaserad skatt (% av priset).

Vattenfall bedömer att det inte skulle vara helt enkelt för lagstiftaren att göra en sådan förändring med hänsyn till EU-regler. Om skatten blir värdebaserad så är det inte längre en riktig punktskatt utan snarare en extra moms.